ԺԵՆՅԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԿԱՐՆՈՂԱՅԵՐԻ ՊԱՐԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՋԱՎԱԽՔՈՒՄ

ԵՐԵՎԱՆ 2014

Scanned by CamScanner

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԺԵՆՅԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԿԱՐՆՈՀԱՅԵՐԻ ՊԱՐԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՋԱՎԱԽՔՈՒՄ (XX–XXI ԴԱՐ)

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ԱՇՃԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ 113

ARCH. MESROB ASHJIAN BOOK SERIES 113

ԵՐԵՎԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
2014

БИБЛИОТЕКА

Scanned by CamScanner

ՀՏԴ 793.31
ԳՄԴ 85.325
Խ 282

Նվիրում եմ
Ջավախքում վերաբնակված իմ բոլոր կարնոհայ
ասացողների հիշատակին

Խաչատրյան Ժ.
Խ 282 Կարնոհայերի պարային մշակույթը Ջավախքում (XX-XXI դդ.)
/ Ժ. Խաչատրյան. - Եր.:
Պատմ. ինստիտուտ. 2014. – 250 էջ:

Աշխատությունը նվիրված է պատմական Հայաստանի Կարնո գավառից Ջավախք վերաբնակություն հաստատած մի ստվար հատվածի պարային մշակույթին վերաբերող հարցերին, որնք ինչ որ չափով պահպանվել են մինչև XXI դ.: Փորձ է արվում բացահայտել նաև կորուստներն ու խաթարումները:

Աշխատանքը հիմնականում ունի գիտա-մեթոդական նշանակություն: Այն օգտակար կլինի հատկապես գործնական պարով զբաղվող և մասնագիտացող անձանց համար, ապա և կբավարարի պարասեր հասարակության հետաքրքրությունները:

ՀՏԴ 793.31
ԳՄԴ 85.325

ISBN 978-9939-860-00-8
© ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ, 2014

Scanned by CamScanner

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ 5

Կարնոհայության պատկերացումներն իրենց վերաբնակության վայրերի մասին (ազգագրական դիտարկումներ) 16

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Պարերի ավանդական ձևերի պահպանման ու սերունդներին փոխանցման հասարակական կազմակերպությունները 28

Հասակակիցների միություններ 28

Տղամարդկանց հասակակիցների միություններ 31

Երիտասարդ տղամարդկանց միություններ 34

Ազաբների օդա կամ նստարան 35

Կանանց հասակակիցների խմբեր՝ միություններ

Միջին տարիքի և ավելի մեծ կանանց միություններ 40

Աղջիկների հասակային խմբեր՝ միություններ 41

Պարերի կատարման օրենքները 45

1.Պարերի կառուցվածքը 45

1. Շարժական տեքստ 46

2.Երաժշտա-բանահյուսական տեքստ 46

3. Արտահայտչական տեքստ – ձևավորման, պատկերավորման տեքստ 47

2. Պարաշարքի դասավորություն 49

1.Կլոր, փակ շրջանի դասավորություն 49

2. Կիսաշրջանի դասավորություն 50

Շարքով դասավորություն (մեկ կամ երկու) 51

3. Պարողների ավանդական դասավորությունը պարաշարքի մեջ 52

4. Պարաշարքի շարժման գերակշռող և մասնավոր ուղղություններ. պարի պլան 55

5.Հասարակական պարերի կատարման հերթականությունը ... 61

6. Ձեռքերը բռնելու ավանդական ձևերը 63

7. Երաժշտական գործիքներ և երաժշտական ուղեկցություն .. 72

8. Պարերի կատարման տեղն ու ժամանակը 79

9. Կատարողների սեռը, տարիքը, քանակն ու դասավորությունը հորիզոնական հարթության վրա և պարաշարքի մեջ 95

10. Պարագլխի՝ Պարբաշու, Պարի պօչի և Պարի ղեկավարի դերը հասարակական պարերում 101

Scanned by CamScanner

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պարզ պարաձևեր.

Ոտ խաղացնելով, ոտ զարկելով ու թռիչքներով պարեր 109
1. Մէ վօդկ, երկուս գնալ մեկ դառնալ 111
2. Երկու վօդկ, երկուս գնալ, երկուս դառնալ 115
3. Երկու վօդկ, շօրօրվելով ու թռիչքներով պարեր 117
Շօրօր 118
Վէր – վէրի 129
Քօչարի 132
4. Իրեք վօդկ, երկուս գնալ, մեկ դառնալ, ոտ զարկելով 137
5. Չօրս վօդկ, երկուս գնալ, երկուս դառնալ ոտ զարկելով 145

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

Տապփագ՝ դուրան, դուզ ու թարս պարեր 152
1. Դուրան՝ աջ գնացող պարեր 152
Յարսի մօմէրով պար 157
Խնամու պար 161
Աստվածածնա պար 163
Մախօխաբռիր զօվալու պար և էզէք ծէծէնք սօխն ու սխտոր ... 166
2. Դուրան՝ ձախ գնացող պարեր 173
3. Ճանապարհի կամ ճամփու պարեր 180

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

1. Բարդ պարաձևեր. Յէդ ու առաջ պարեր 183
2. Բարդ հաշվով Յեդ ու առաջի պարաձևեր. թօփալ պար 197
Բուլու 198
Էջմիածին 201
Մինինդուր 206
Խօշ բիլազուկ 208
3. Տարբեր դասավորումներով, պտույտներով ու ծափերով պարեր 209
Կլօր պար՝ Քյօրօղլի 211
Ագուռի 217
Օսան յար 223

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՐՈՐԴ

Թաք, Քէչագ պարեր 225
Ամփոփում 241
Պարեղանակների ցուցակ 246
Ջավախքում XX-XXI դդ.-ում գրանցված պարերի ցուցակ 248

Scanned by CamScanner

ԺԵՆՅԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԿԱՐՆՈՀԱՅԵՐԻ ՊԱՐԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՋԱՎԱԽՔՈՒՄ (XX–XXI ԴԱՐ)

Համակարգչային ձևավորումը՝ Նիենտա Աղամյանի
Տպագրիչ՝ Լևոն Մուրադյան

Ստորագրված է տպագրության 19.09.2014 թ.
Տպաքանակը՝ 300 օրինակ

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ НАН РА
INSTITUTE OF HISTORY OF NAS RA

ՀՀ, 0019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24/4
РА, 0019, Ереван, пр. Маршала Баграмяна 24/4
24/4, Marshal Baghramyan ave., 0019, Yerevan
http://www.academhistory.am

Scanned by CamScanner